

KLAGANDE

██████████ ██████████

Ombud: Jurist Johanna Högberg

MOTPART

Försäkringskassan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 26 september 2018
i mål nr 20582-17, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättens interimistiska beslut den 31 oktober 2018 upphör därmed att gälla.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att kammarrätten ska besluta att hon har rätt till assistansersättning och för fram bl.a. följande. Hon har ett mycket omfattande behov av hjälp med de grundläggande behoven. Förutom att tidsåtgången för hennes hjälpbehov avseende personlig hygien samt på- och avklädning har beräknats för lågt har hon även behov av hjälp med kommunikation och aktiv tillsyn, samt ett visst behov av hjälp med intag av måltider. Det framgår av utredningen att hon har stora svårigheter att få i sig maten utan hjälp och att hon ibland kan föra maten till munnen själv. För att få i sig maten behöver hon således hjälp som är av grundläggande karaktär. Hon klarar inte alls av att kommunicera med andra, varken vid läkarbesök, inköp, myndighetskontakter eller sociala sammanhang. En tredje person som känner henne väl och har förståelse för vad hon menar förbättrar hennes möjligheter att förmedla vad hon vill och uppfatta budskap från andra. Det innebär en fara för henne att vara själv eftersom vad som helst kan hända. Hon förstår inte faror eller vad som händer i omgivningen och kan reagera kraftigt med att skada sig själv eller andra, försvinna iväg, kasta saker eller skrika hejdlöst om hon t.ex. blir rädd eller orolig. Framförallt med hänsyn till hennes mycket stora kommunikationssvårigheter krävs det ingående kunskaper om henne för att ligga steget före och förhindra att skadliga situationer uppkommer.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det som ██████████ har fört fram och det som i övrigt framgår av utredningen ger inte kammarrätten anledning att göra någon annan bedömning än den som förvaltningsrätten har gjort. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Christian Groth
lagman
ordförande

Cecilia Bohlin
kammarrättsråd

Magnus Mathiasson
kammarrättsråd
referent

Johanna Andersson
kammarrättsfiskal
föredragande

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 31

DOM

2018-09-26

Meddelad i Stockholm

Mål nr

20582-17

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Jurist Johanna Lindqvist
Särnmark Assistans AB
Box 1393
171 27 Solna

MOTPART

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans beslut 2017-08-17, bilaga 1

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrättens beslut den 8 september 2017 om inhibition upphör
därmed att gälla.

Dok.Id 1004861

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00	08-561 680 01	måndag–fredag
		E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se		08:00–16:30
		www.domstol.se/forvaltningsratt		

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan beslutade den 17 augusti 2017 att inte ändra sitt tidigare beslut, genom vilket det beslutades att [REDACTED] inte har rätt till assistansersättning från och med juli 2017. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas assistansersättning. Hon anför bl.a. följande. Försäkringskassan har gjort en bedömning som inte är korrekt och som inte speglar hennes verkliga hjälpbehov. Hon har inget tal och använder inte tecken som stöd, vilket innebär att hennes hjälpbehov i samband med kommunikation är av grundläggande art. Försäkringskassan menar att hon inte har behov av att kommunicera med tredje part, vilket är felaktigt och en kränkning mot hennes rättigheter att få kommunicera med andra utanför hemmet och den dagliga verksamheten. Det framgår vidare av utredningen att hon har ett intresse för andra människor och vill ha sällskap och delta i sociala sammanhang. För att kunna förstå vad hon vill säga och för att hjälpa henne att uppfatta budskap som andra vill förmedla till henne har hon behov av personlig assistans. Detta behov föreligger även vid exempelvis läkarbesök, myndighetskontakter, vårdkontakter, inköp, restaurangbesök, aktiviteter, telefonsamtal, hos frisören osv. Hjälpbehovet kan inte anses så ringa att det inte ska beräknas tid för det. Försäkringskassan ger heller ingen motivering till varför hon inte anses ha behov av något ytterligare umgänge utanför hemmet och den dagliga verksamheten. Det är det faktiska behovet och den omfattning som hon kan tänkas vilja upprätthålla sociala relationer som måste vara avgörande vid bedömningen. När det gäller måltider vill hon särskilt påpeka att det är styrkt i såväl läkarintyg som i uppgifter från daglig verksamhet att hon ibland behöver hjälp att föra maten till munnen. En del av hennes hjälpbehov vid måltider bör således betraktas som grundläggande. I övrigt hänvisas till vad som tidigare anförts i synpunkter samt i begäran om omprövning där hennes hjälpbehov

avseende de grundläggande behoven samt tidsåtgången för dessa hjälpbehov närmare beskrivits. [REDACTED] ger in ett läkarutlåtande daterat den 11 augusti 2017.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 51 kap. 2 och 3 §§ socialförsäkringsbalken kan en försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § LSS om den försäkrade behöver assistans i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka för sina grundläggande behov.

Med personlig assistans avses enligt 9 a § LSS personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Bedömning av grundläggande behov

Det är ostridigt i målet att [REDACTED] som har en utvecklingsstörning, tillhör personkretsen i 1 § 1 LSS. Frågan i målet är om hennes grundläggande behov överstiger i genomsnitt 20 timmar per vecka och hon därmed har rätt till assistansersättning.

Försäkringskassan har bedömt att [REDACTED] grundläggande behov uppgår till 18 timmar och 38 minuter per vecka. I beräknad tid ingår personlig hygien samt på- och avklädning. Ingen tid har beaktats för måltider, kommunikation eller annan hjälp som kräver ingående kunskaper.

[REDACTED] har under Försäkringskassans utredning uppgett att hon önskar att mer tid beaktas för personlig hygien. Tyngdpunkten ligger emellertid på hjälp med kommunikation och på tillsyn, där hon anför att hon har omfattande hjälpbehov som är av grundläggande karaktär. Hon menar också att hon har ett hjälpbehov vid måltider som delvis är grundläggande.

Det är ostridigt i målet att [REDACTED] får sitt hjälp- och stödbehov tillgodosett när hon vistas på daglig verksamhet, vilket hon gör sju timmar per dag under i genomsnitt 214 dagar per år. Prövningen omfattar därmed hennes lediga tid.

Personlig hygien och på- och avklädning

Försäkringskassan har beräknat [REDACTED] grundläggande behov i samband med personlig hygien till i genomsnitt 16 timmar och 38 minuter per vecka. Tiden fördelar sig på hjälp med kvällsdusch (5 x 30 minuter), morgonhygien inklusive toalett och på- och avklädning (7 x 35 minuter), kvällshygien inklusive toalett och på- och avklädning (2 x 35 minuter), avtvättning efter måltider (5 minuter per dag), tandborstning (10 minuter per dag), nagelvård (15 minuter per vecka), rakning av hakan (5 minuter per vecka) och blöjbyten (70 minuter per ledig dag/50 minuter per dag med daglig verksamhet).

För på- och avklädning utöver vad som redan ingår i samband med för morgon- och kvällshygien har Försäkringskassan beräknat hjälpbehovet till 50 minuter per vecka.

I läkarutlåtande daterat den 11 augusti 2017 anges följande om hjälpbehovet vid personlig hygien. ██████████ behöver hjälp att ta sig i och ur badkaret. Hon behöver hjälp med alla tvättmoment. Hon gungar i duschen, vilket utgör en viss fallrisk.

I bedömningen har Försäkringskassan beaktat samtliga hjälpbehov som ██████████ har uppgett sig ha för att tillgodose sin personliga hygien. Av utredningen framgår att ██████████ genom ungefärliga uppskattningar, har efterfrågat något mer tid för de flesta moment. Att tidsåtgången för att tillgodose hjälpbehoven skulle vara större framgår dock inte av utredningen i övrigt. ██████████ har inte heller utvecklat sitt eget resonemang i denna del. Förvaltningsrätten gör därför bedömningen att annat inte har framkommit än att den av Försäkringskassan beräknade tiden för grundläggande behov avseende hjälp med personlig hygien och på- och avklädning är rimlig.

Måltider

För att hjälp med måltider ska beaktas i bedömningen av de grundläggande behoven krävs att sökanden behöver hjälp med intaget av måltiden, vilket i praktiken innebär hjälp med att föra maten till munnen (RÅ 2009 ref. 57).

Under Försäkringskassans utredning har ██████████ mor uppgett att ██████████ kan äta själv, men inte ta maten från tallriken eftersom hon har svårt att vinkla handen och spiller. Mycket kommer utanför skeden när hon för den till munnen. Hon kan inte äta soppa eller lösa grytor själv. Hon äter ungefär en måltid om dagen som är av flytande karaktär. Hon dricker själv ur pipmugg.

Enligt uppgifter som Försäkringskassan inhämtat från ██████████ dagliga verksamhet äter ██████████ själv, men med stöd som består i att

någon sitter bredvid henne under måltiden. Ibland kan personalen behöva hjälpa till med skeden för att inte alltför mycket mat ska trilla av. I läkarutlåtande daterat den 11 augusti 2017 anges bl.a. att [REDACTED] ibland kan föra maten till munnen själv, men att det inte fungerar med t.ex. soppa.

Förvaltningsrätten konstaterar att [REDACTED] har ett hjälpbehov i samband med måltidssituationen. Förvaltningsrätten finner dock att utredningen inte visar annat än att [REDACTED] kan äta och dricka själv, men att hon har vissa problem när det gäller att hantera skeden och särskilt när hon äter mat av flytande karaktär. Det har emellertid inte framkommit med tydlighet att hon behöver hjälp med att föra maten till munnen och förvaltningsrätten bedömer därför att hon saknar grundläggande behov vid måltider.

Kommunikation

I praxis har hjälp med kommunikation bedömts som ett grundläggande behov när utredningen visat att det krävs kunskap om den enskilde själv, personens funktionshinder och kommunikationssätt för att förstå den enskilde och hjälpa denne att uppfatta budskap från andra. För att hjälp med kommunikation ska räknas som ett grundläggande behov krävs det alltså att den enskilde inte kan kommunicera utan hjälp av en tredje person (jfr RÅ 2010 ref. 17).

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] saknar både tal, tecken-
språk och förmåga att kommunicera med bilder. Hennes mor har uppgett att när något inte är bra kan [REDACTED] visa det genom att nypas eller dra henne i håret, men det är svårt att veta vad hon vill. Om hon har ont märker man det, men hon visar inte var med ögon eller kroppsspråk. Hennes mor kan förstå henne bättre än utomstående och även bättre än en assistent som har arbetat länge med henne. [REDACTED] kan själv förstå enklare,

vardagliga uppmaningar om att t.ex. gå till badrummet eller borsta tänderna. Hon tycker om att vistas i sällskap med andra och titta på vad de gör, men tar inte någon egen kontakt.

Förvaltningsrätten anser att utredningen visar att [REDACTED] behöver hjälp i situationer utanför hemmet såsom vid läkarbesök, inköp, myndighetskontakter m.m. Utredningen ger emellertid inte stöd för att hjälp av en tredje person faktiskt förbättrar [REDACTED] möjligheter att kommunicera sin vilja eller uppfatta budskap från andra i någon av de angivna situationerna. De verbala uppmaningar som [REDACTED] enligt uppgift kan förstå är av sådan vardaglig och enkel karaktär att det inte heller borde krävas någon särskild kunskap om henne och hennes funktionshinder för att förmedla dem. Förvaltningsrätten gör därför bedömningen att [REDACTED] [REDACTED] inte har något grundläggande behov avseende hjälp med kommunikation.

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper

En förutsättning för att en enskild ska vara berättigad assistansersättning för annan hjälp som kräver ingående kunskaper om denne är att personen har en psykisk funktionsnedsättning (HFD 2015 ref. 49). För att tillsyn ska betraktas som ett grundläggande behov krävs att hjälpen närmast har karaktären av övervakning och att den enskilde behöver hjälp av ett begränsat antal personer med ingående kunskaper om honom eller henne (RÅ 2003 ref. 33).

Försäkringskassan har gjort bedömningen att [REDACTED] saknar ett grundläggande behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om henne. [REDACTED] har anfört hon har grundläggande behov av aktiv tillsyn och kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

[REDACTED] mor har uppgett bl.a. följande i fråga om tillsynsbehovet. [REDACTED] förstår inte faror. Hon kan bl.a. ta farliga saker från köket,

klättra på saker eller bli orolig i okända omgivningar. Hon kan när som helst reagera med att skada sig själv eller andra, kasta saker eller skrika hejdlöst. När hon blir rädd, vilket inte går att läsa av utan ingående kunskaper om henne och hennes funktionsnedsättning, uppges hon reagera kraftigt. Hon har dålig balans och faller ofta. Då kan hon dra med sig personer som befinner sig i närheten i fallet.

I läkarutlåtande daterat den 10 februari 2017 anges att det sannolikt innebär risker för [REDACTED] att vara själv, då hon kan bränna sig eller skära sig. I läkarutlåtande daterat den 11 augusti 2017 anges att [REDACTED] helst inte vill att man håller henne i handen när hon är ute och går. Hon kan då plötsligt vända på ett övergångsställe eller på annat ställe mitt ute i trafiken. Om man går där det är mycket folk kan hon plötsligt avvika och försvinna i folkmängden. Enligt uppgifter från [REDACTED] dagliga verksamhet är hon ganska lugn, men lättstörd och känslig för ljud. Hon behöver lugn och ro för att koncentrera sig på något.

Förvaltningsrätten konstaterar [REDACTED] har ett sådant psykiskt funktionshinder som i sig kan medföra rätt till personlig assistans för annan hjälp som förutsätter grundläggande kunskaper om henne. Utifrån vad som framkommit om [REDACTED] och hennes funktionshinder bedömer förvaltningsrätten att närvaro av en annan person behövs i stora delar av hennes vardag. När det gäller uppgifterna om ett aggressivt och utåtagerande beteende måste dock konstateras att det saknas stöd i utredningen för att hon skulle ha ett sådant beteende. Vare sig läkare eller personal på daglig verksamhet har, utifrån vad som framkommit i målet, gjort några observationer av ett beteende hos [REDACTED] som kräver övervakning av ett begränsat antal personer med ingående kunskaper om henne. När det gäller aktiverings- och motiveringsinsatser noterar förvaltningsrätten att [REDACTED] [REDACTED] har uppgetts förstå enkla uppmaningar om att t.ex. gå till badrummet. Vilka kvalificerade insatser som anses behövas för motivering och

aktivering har inte beskrivits i målet. Förvaltningsrätten bedömer mot denna bakgrund att [REDACTED] inte har ett grundläggande behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om henne.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis anser förvaltningsrätten att [REDACTED] visserligen är i behov av hjälp i sin vardag, men att delar av hennes hjälpbehov inte faller under de grundläggande behoven. Förvaltningsrätten gör ingen annan bedömning än den Försäkringskassan har gjort avseende omfattningen av [REDACTED] grundläggande behov. Eftersom dessa behov inte uppgår till mer än 20 timmar per vecka kan hon inte beviljas assistansersättning från Försäkringskassan. Överklagandet ska därför avslås.

Förvaltningsrätten har den 8 september 2017 beslutat att Försäkringskassans beslut inte ska gälla i avvaktan på förvaltningsrättens slutliga prövning (inhibition). I och med denna dom upphör beslutet om inhibition att gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (FR-12).

Anneli Berglund Creutz

Rådman

Nämndemännen Lars-Göran Nilsson, Jan-Åke Ekström och Halit Azizoglu har också deltagit i avgörandet.

Emilia Pettersson har handlagt målet.

Hur man överklagar

FR-12

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 2 månader

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Hur räknar vi ut tiden?

Oftast är sista dagen för överklagande exakt 2 månader från det datum som tiden börjar räknas.

Exempel: Du fick del av beslutet den 21 december - tiden går ut den 21 februari.

Om samma datum inte finns i slutmånaden går tiden i stället ut på slutmånadens sista dag.

Exempel: Du fick del av beslutet den 31 december - tiden går ut den 28 februari.

Om sista dagen för överklagande är en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.